

गुठी संस्थान
विविध सेवा, अभिलेख/पुरातत्व समूह, अधिकृत द्वितीय श्रेणी, प्रमुख अभिलेख अधिकृत (उप-प्रशासक) पदको खुला तथा
आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रूपरेखा :- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसारका चरणमा परीक्षा लिइने छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

पत्र	विषय	खण्ड	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	अङ्क भार	समय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
प्रथम	प्रशासन र व्यवस्थापन र सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	प्रशासन र व्यवस्थापन	छोटो छोटो उत्तर	१०	१० प्रश्न × ५ अङ्क = ५० अङ्क	१ घण्टा ३० मिनेट	५०	४०
		सेवा सम्बन्धी सामान्य विषय	लामो उत्तर	५	५ प्रश्न × १० अङ्क = ५० अङ्क	१ घण्टा ३० मिनेट	५०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय	विश्लेषणात्मक समीक्षा		४	४ प्रश्न × १५ अङ्क = ६० अङ्क	३ घण्टा	१००	४०
		विश्लेषणात्मक र समाधानमूलक उत्तर		२	२ प्रश्न × २० अङ्क = ४० अङ्क			
द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता (Interview)								
विषय			पूर्णाङ्क		परीक्षा प्रणाली			
अन्तर्वार्ता (Interview)			३०		मौखिक (Oral)			

द्रष्टव्य :

- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथमपत्र र द्वितीयपत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- विषयगत प्रश्नको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोहीखण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- पाठ्यक्रम स्वीकृत मिति : - २०८२/०३/२५

गुठी संस्थान
विविध सेवा, अभिलेख/पुरातत्व समूह, अधिकृत द्वितीय श्रेणी, प्रमुख अभिलेख अधिकृत (उप-प्रशासक) पदको खुला तथा
आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र: खण्ड (क)

प्रशासन र व्यवस्थापन

(अङ्क – ५०)

१. राज्य र सरकार

- १.१ व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका बीचको अन्तरसम्बन्ध
- १.२ सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन
- १.३ संवैधानिक विकासक्रम र नेपालको संविधान

२. सार्वजनिक प्रशासन

- २.१ सार्वजनिक प्रशासनको अवधारणा
- २.२ कर्मचारी प्रशासनका आधारभूत पक्षहरू
- २.३ आर्थिक प्रशासन- बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन

३. व्यवस्थापन

- ३.१ व्यवस्थापनको अवधारणा
- ३.२ व्यवस्थापनमा नेतृत्व, उत्प्रेरणा, नियन्त्रण र समन्वयको महत्व
- ३.३ व्यवस्थापन सूचना प्रणाली

४. विकासका आयामहरू

- ४.१ विकास प्रशासनको अवधारणा
- ४.२ विकासमा जनसहभागिता
- ४.३ आवधिक योजना
- ४.४ दिगो विकास
- ४.५ विकेन्द्रीकरण
- ४.६ गरिबी निवारण
- ४.७ सुशासन
- ४.८ विकासमा गैरसरकारी संस्थाको भूमिका
- ४.९ जनसंख्या र बसाईसराई

५. लोकतन्त्र र मानव अधिकार

- ५.१ लोकतन्त्र र समावेशीकरण
- ५.२ कानूनी राज्य
- ५.३ मानव अधिकार
- ५.४ लैंगिक सवाल (Gender Issues)
- ५.५ आरक्षण र सकारात्मक विभेद
- ५.६ प्रतिनिधित्वको सिद्धान्त र समानुपातिक प्रतिनिधित्व

६. नेपाली समाज र यस्को बनोट

- ६.१ नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
- ६.२ आदिवासी, जनजाती, मधेशी, दलित, अपाङ्ग र महिलाहरूको वर्तमान अवस्था, उत्थानका प्रयासहरू, समस्या, समाधान र सम्भावनाहरू

गुठी संस्थान
विविध सेवा, अभिलेख/पुरातत्व समूह, अधिकृत द्वितीय श्रेणी, प्रमुख अभिलेख अधिकृत (उप-प्रशासक) पदको खुला तथा
आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र – खण्ड (ख)
सेवा समूह सम्बन्धी सामान्य विषय
(अङ्क – ५०)

१. गुठी व्यवस्था, संस्कृति र सम्पदा

- १.१ गुठीको परिचय र प्रकार तथा नेपालको गुठीको विकासक्रम
- १.२ गुठी संस्थानको स्थापनाको उद्देश्य, कार्यहरू, संगठनात्मक व्यवस्था, वर्तमान अवस्था, चुनौती र अवसरहरू
- १.३ धार्मिक एवम् सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, विकास तथा व्यवस्थापन
- १.४ मठमन्दिर, देवालय, शिवालय, स्तुप, चैत्य, विहार आदिको महत्व र त्यसको संरक्षण
- १.५ प्राचीन मूर्ति, गर-गहना र धार्मिक, सांस्कृतिक सम्पत्ति संरक्षण तथा व्यवस्थापन
- १.६ धार्मिक पर्व, पूजा, जात्रा संरक्षण एवं सम्बर्द्धन र गुठी रकमी व्यवस्थापन
- १.७ नेपाली समाजको बनोट, नेपालमा धार्मिक सहिष्णुता र धर्म निरपेक्षता तथा नेपालमा प्रचलित धर्म, रहनसहन, संस्कृति, जातजाति, भाषा, साहित्य र कला
- १.८ नेपालका विविध जात/जाति/वर्ग/समुदायहरूको सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक र धार्मिक अवस्था र रहनसहन
- १.९ नेपालमा रहेका सरकारी र सामुदायिक गुठीहरूको वर्तमान अवस्था तथा नेपाली सभ्यता, मौलिक परम्परा र संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्धनमा गुठी संस्थानले गरेका र गर्नुपर्ने कार्यहरू
- १.१० नेपालमा गुठी जग्गा प्रशासन, संरक्षण र परिचालन, गुठी जग्गा, गुठी संचालनका लागि आय श्रोत र व्ययका क्षेत्र
- १.११ गुठीको सम्पत्ति संरक्षण, गुठी व्यवस्थापन र परिचालनका समस्या र समस्या समाधानका उपायहरू
- १.१२ गुठियार, मोही र मोहियानी हक सम्बन्धी जानकारी
- १.१३ गुठी व्यवस्थापनमा जनसहभागिता र समुदायको परिचालन
- १.१४ गुठी श्रेष्ठा, अभिलेख तथा लिखतहरूको संरक्षण एवं व्यवस्थापन
- १.१५ गुठी संस्थानमा रहेका गुठी कागजात र अभिलेखहरूको संरक्षण एवं व्यवस्थापन

२. गुठी व्यवस्थापन तथा सम्पदासँग सम्बन्धित ऐन, नियमहरू

- २.१ गुठी संस्थान ऐन, २०३३
- २.२ गुठी संस्थान (कार्य व्यवस्था) विनियम, २०४९
- २.३ गुठी संस्थान कर्मचारी सेवा, शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी विनियम, २०८१
- २.४ गुठी संस्थान आर्थिक प्रशासन विनियमावली, २०६१
- २.५ भूमि सम्बन्धी ऐन, २०२१ र भूमि सम्बन्धी नियमहरू, २०२१
- २.६ सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
- २.७ वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- २.८ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३ र प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६
- २.९ अभिलेख संरक्षण ऐन, २०४६ र अभिलेख संरक्षण नियमावली, २०६३
- २.१० मुलुकी देवानी (संहिता) ऐन, २०७४, मुलुकी देवानी कार्यविधि (संहिता) ऐन, २०७४
- २.११ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
- २.१२ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७
- २.१३ सम्पत्ति सुद्धिकरण ऐन, २०६४
- २.१४ सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन, २०६४ र सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५
- २.१५ भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९

गुठी संस्थान

विविध सेवा, अभिलेख/पुरातत्व समूह, अधिकृत द्वितीय श्रेणी, प्रमुख अभिलेख अधिकृत (उप-प्रशासक) पदको खुला तथा आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.१६ सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ र सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५
- २.१७ Master Plan for the Conservation of the Cultural Heritage in the Kathmandu Valley, 1977
- २.१८ Directives and Criteria relating to conservation and construction activities in the Protected Monument Zone of the Kathmandu Valley, 2064
- २.१९ Convention on the Means of Prohibiting the Illicit Export and Transfer of Ownership of Cultural Property, November 14, 1970
- २.२० UNESCO's Convention concerning the Protection of World Cultural Heritage, November 16, 1972
- २.२१ UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003

गुठी संस्थान
विविध सेवा, अभिलेख/पुरातत्व समूह, अधिकृत द्वितीय श्रेणी, प्रमुख अभिलेख अधिकृत (उप-प्रशासक) पदको खुला तथा
आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II)
सेवा सम्बन्धी प्राविधिक विषय

Section A- 50 Marks

1 History

- 1.1 History of Nepal and its sources: Archaeological sources: evaluation of paleography, epigraphy, manuscripts, coinage, art of sculpture and monuments: Nature of literary sources: Foreign accounts; Local literature including the Vamshavalis and legendary accounts
- 1.2 The Lichchhavi, Malla and Shah rulers of Nepal, their contributions to the development of Nepali culture and archaeology
- 1.3 History writing in Nepal: history based on material culture and based on legendary accounts of later periods following the traditional approach

2 Archaeology

- 2.1 Exploration of Prehistoric and Historic Archaeology in Nepal: Concept, objective and methods; Investigation of sites and monuments
- 2.2 Collection, conservation and preservation of artifacts and antiquities
- 2.3 Concept and methods of lay out and objectives of archaeological excavation
- 2.4 Significance of stratigraphy; Problems of dating: Relative and Absolute dating methods
- 2.5 Significance of writing and publishing excavation reports; Exhibiting archaeological findings
- 2.6 Archaeological excavations in different parts of Nepal: Lumbini region, Kathmandu Valley, Mustang and other sites.
- 2.7 Role of Department of Archaeology (DoA) of Nepal in exploration, excavation, conservation, publication and exhibition

Section B- 50 Marks

3 Epigraphy and Paleography

- 3.1 Development of the Lichchhavi and Newari writings (scripts) and significance of engraving Inscriptions in Nepal
- 3.2 Derivation of the Lichchhavi and Newari writings and their chief features

- 3.3 Significance of epigraphy for the study of history and cultures of Nepal
- 3.4 Anthropological Exploration and studies in Nepal

4 Art and Architecture

- 4.1 Features of early and Lichchhavi sculpture, its origin and development
- 4.2 Features of stone and metal sculpture, wood carving and paintings of different forms of the Malla period
- 4.3 Features of Multiroof (Pagoda) and Shikhara temples, Viharas and Stupas of Nepal
- 4.4 Features of Malla palaces and citadels

5 Archives and Museum

- 5.1 Significance of Archives
- 5.2 Factors that threaten the damage of archival materials and their treatment
- 5.3 Conservation and exhibition of archival materials; Record management
- 5.4 History of Archives and archival activities in Nepal
- 5.5 Definition and Functions Museum
- 5.6 Basic Principles of museum exhibition and display
- 5.7 Preparation of inventory of the artifacts of the museum
- 5.8 Documentation and conversation of museum exhibits
- 5.9 Classification of Museum: Religious site museum, Archaeological site museum, Art history museum, Numismatic museum, Philatelic museum, Natural history museum, Mountaineering museum, Arsenal museum, Ethnological museum and Multipurpose museum
- 5.10 History of development of museum management in Nepal
- 5.11 Brief history of museum development in the world